

Міністерство освіти і науки України  
Сумський національний аграрний університет  
Юридичний факультет  
Кафедра Правосуддя та філософії

Робоча програма (силабус) освітнього компонента

ОК1 Історично-філософські студії

1.2. Філософія

|                     |                        |
|---------------------|------------------------|
| Спеціальність       | Н4 Лісове господарство |
| Освітня програма    | Лісове господарство    |
| Рівень вищої освіти | перший (бакалаврський) |

Розробник: \_\_\_\_\_

(підпис)

**Олександр КОРНІЄНКО**, к.філос.н., доцент

(прізвище, ініціали) (вчений ступінь та звання, посада)

Розглянуто, схвалено та  
затверджено на  
засіданні кафедри:  
правосуддя та філософії  
(назва кафедри)

протокол від 12.05. № 12

Завідувач  
Кафедри

(підпис)

**Юрій КОТВЯКОВСЬКИЙ**  
(прізвище, ініціали)

Голова ради із забезпечення якості освітньої  
діяльності та якості вищої освіти

**Маргарита ЛИШЕНКО**

Рецензія на робочу програму(додається) надана: \_\_\_\_\_

(ПІБ)

Методист відділу якості освіти,  
ліцензування та акредитації

(підпис)

(Марія Баранів)  
(ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 18.06. 2026 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

| Навчальний рік, в якому вносяться зміни | Номер додатку до робочої програми з описом змін | Зміни розглянуто і схвалено               |                   |                           |
|-----------------------------------------|-------------------------------------------------|-------------------------------------------|-------------------|---------------------------|
|                                         |                                                 | Дата та номер протоколу засідання кафедри | Завідувач кафедри | Гарант освітньої програми |
|                                         |                                                 |                                           |                   |                           |
|                                         |                                                 |                                           |                   |                           |
|                                         |                                                 |                                           |                   |                           |
|                                         |                                                 |                                           |                   |                           |

| 1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ |                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |        |                        |        |                   |        |
|-----------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|------------------------|--------|-------------------|--------|
| 1.                                            | Назва ОК                                                                                      | Історично-філософські студії (ч.2. Філософія)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |        |                        |        |                   |        |
| 2.                                            | Факультет/кафедра                                                                             | Юридичний факультет, кафедра Правосуддя та філософії                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |        |                        |        |                   |        |
| 3.                                            | Статус ОК                                                                                     | Обов'язковий                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |        |                        |        |                   |        |
| 4.                                            | Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для (заповнюється для обов'язкових ОК) | ОП «Лісове господарство», спеціальність Н4 Лісове господарство                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |        |                        |        |                   |        |
| 5.                                            | ОК може бути запропонований для (заповнюється для вибіркових ОК)                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |        |                        |        |                   |        |
| 6.                                            | Семестр та тривалість вивчення                                                                | 2 семестр, 15 тижнів                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |        |                        |        |                   |        |
| 7.                                            | Кількість кредитів ЄКТС                                                                       | 2.5 кредитів (75 годин)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |        |                        |        |                   |        |
| 8.                                            | Загальний обсяг годин та їх розподіл – 75 годин                                               | Контактна робота(заняття)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |        |                        |        |                   |        |
|                                               |                                                                                               | Лекційні                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |        | Практичні /семінарські |        | Самостійна робота |        |
|                                               |                                                                                               | стац.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | заочн. | стац.                  | заочн. | стац.             | заочн. |
|                                               |                                                                                               | 16                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | 2      | 14                     | 4      | 45                | 69     |
| 9.                                            | Мова навчання                                                                                 | українська                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |        |                        |        |                   |        |
| 10.                                           | Викладач/Координатор освітнього компонента                                                    | Корнієнко Олександр Миколайович, к. філос. н., доцент, доцент кафедри правосуддя та філософії<br>Години консультацій – кожного вівторка о 12.15, кабінет 119 г                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |        |                        |        |                   |        |
| 11.1.                                         | Контактна інформація                                                                          | Корнієнко О.М., ел. адреса: <a href="mailto:korns_1966@ukr.net">korns_1966@ukr.net</a>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |        |                        |        |                   |        |
| 11                                            | Загальний опис освітнього компонента                                                          | Філософський блок дисципліни покликаний надати студентам знання про походження філософії, соціальні умови її формування та духовні джерела, сформулювати розуміння співвідношення «людина – світ» як визначального предмета філософського осмислення, окреслити філософські проблеми дисципліни, ознайомити з основними функціями філософії: світоглядною, загальнометодологічною, прогностичною (евристичною), критичною, аксіологічною, гуманістичною. Визначити основну проблему філософії – Людину як універсальний і найвищий предмет філософії, сенс життя людини і людства.                  |        |                        |        |                   |        |
| 12.                                           | Мета освітнього компонента                                                                    | Мета освітнього компонента: формування розуміння сутності філософії як науки і форми суспільної свідомості в її історичному розвитку, місця і ролі філософії в розвитку загальнолюдської культури                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |        |                        |        |                   |        |
| 13.                                           | Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП                            | Освітній компонент є основою для таких курсів, як Громадянська освіта                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |        |                        |        |                   |        |
| 14.                                           | Політика академічної доброчесності                                                            | Політика академічної доброчесності здійснюється відповідно до «Кодексу академічної доброчесності Сумського національного аграрного університету»: <a href="http://docs.snau.edu.ua/documents/education/quality/kodeks_akadem_dobrochesnosti.pdf">http://docs.snau.edu.ua/documents/education/quality/kodeks_akadem_dobrochesnosti.pdf</a><br>Під час виконання практичних робіт, написання модульних, екзаменаційних робіт, есе, рефератів тощо студент обов'язково має дотримуватись правил академічної доброчесності, не допускати академічного плагіату та академічного шахрайства. За порушення |        |                        |        |                   |        |

|     |               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|-----|---------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     |               | правил академічної доброчесності здобувачі освіти притягуються до такої академічної відповідальності, як повторне проходження оцінювання (контрольної роботи, іспиту тощо), повторне проходження навчального курсу                                                                                                                                                                                  |
| 15. | Ключові слова | Філософія, історія філософії, антична філософія, середньовічна філософія, філософія Відродження, філософія Нового часу, новітня філософія, українська філософія, європейська філософія, азійська філософія, африканська філософія, арабська філософія, проблеми онтології, проблеми епістемології, проблеми філософії науки, проблеми соціальної філософії, аксіологічні проблеми, етичні проблеми. |

## 2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

| Результати навчання за ОК:<br>Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»                                                | Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК                                                                                                |                                                    |                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Як оцінюється РНД                                                                                  |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                     | ПРН 1<br>Аналізувати основні етапи та закономірності історичного розвитку для формування громадянської позиції, формування національної гідності та патріотизму | ПРН 2<br>Прагнути до самоорганізації та самоосвіти | ПРН 13<br>Демонструвати повагу до етичних принципів та формувати етичні засади співпраці в колективі | ПРН 18<br>Глибоко усвідомлювати значення національної безпеки, збереження Української державності та функціонування інститутів, що її захищають; виявляти громадянську відповідальність і активність у процесі її підтримання, керуючись принципами ціннісноорієнтованого та естетичного лідерства в професійній та громадській діяльності |                                                                                                    |
| ДРН 1. Знати особливості філософії як інтегративного типу знання, як глибинної основи світогляду                                                    | X                                                                                                                                                               | X                                                  |                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Доповідь, обговорення, опитування, робота в групах, дискусія. Проведення модульного контролю       |
| ДРН 2. Знати основні етапи розвитку філософської думки; знати основні етапи розвитку філософської думки; особливості розвитку української філософії |                                                                                                                                                                 |                                                    | X                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Підготовка мультимедійних презентацій, есе, рефератів                                              |
| ДРН 3. Теоретично осмислювати суспільне буття, загальнолюдські цінності.                                                                            | X                                                                                                                                                               |                                                    | X                                                                                                    | X                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Диспут, філософська вікторина, брейн – ринг, підготовка мультимедійних презентацій, есе, рефератів |
| ДРН 4. Знати особливості процесів глобалізації у сучасному світі.                                                                                   |                                                                                                                                                                 | X                                                  |                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Презентація проєктів, обговорення на круглому столі.                                               |
| ДРН 5. Відстоювати власну позицію; висловлювати свої думки, формулювати концептуальне бачення основних проблем                                      | X                                                                                                                                                               |                                                    | X                                                                                                    | X                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Дискусія з елементами усної презентації власної позиції.                                           |

### 3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

| Тема.<br>Перелік питань, що будуть розглянуті<br>в межах теми                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Розподіл в межах<br>загального бюджету часу |                     |                          | Рекомендована література <sup>1</sup> |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------|---------------------|--------------------------|---------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Аудиторна<br>робота                         |                     | Само<br>стійна<br>робота |                                       |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Лк                                          | П.з/<br>семін.<br>з | Лаб.<br>з.               |                                       |
| <b>Тема 1. Філософія як світогляд.</b><br><b>Філософія Стародавнього Сходу</b><br>Предмет філософії. Сутність філософських проблем, їх зв'язок з фундаментальними питаннями людського буття. Сутність і структура світогляду. Онтологія – вчення про буття. Матеріалізм, ідеалізм, дуалізм, деїзм, пантеїзм. Гносеологія – вчення про пізнання. Сенсуалізм, раціоналізм, агностицизм, скептицизм. Філософська методологія: метафізика, релятивізм, діалектика.<br>Значення світогляду в практичному житті особистості і суспільства. Аксиологія. Поняття світогляду, історичні типи світогляду. Міфологічний світогляд і його особливості. Релігійний світогляд. Філософський світогляд. Філософія, наука, мистецтво, культура. Роль філософської культури в методологічній та світоглядній підготовці фахівця.<br>Культурно-історичні передумови філософської думки в країнах Стародавнього Сходу. Провідні філософські школи Стародавньої Індії. Ведична традиція: ключові поняття і категорії, теїстичний світогляд. Буддизм як релігійно-філософська школа: ідеологія і практика.<br>Філософські школи Стародавнього Китаю. Конфуцій про закон Неба, про людину та її шляхетність. Даосизм про начала буття та ідеал мудреця. Особливості філософування моїстів. | 2                                           | 2                   | 4                        | 1, 2, 3, 4, 5, 15, 21                 |
| <b>Тема 2. Антична філософія</b><br>Мілетська школа і проблема начала в натурфілософії Фалеса, Анаксимандра, Анаксимена. Філософська система Геракліта Ефеського. Геракліт про призначення людини. Особливості піфагорійського світогляду: вчення про душу, про число, космос і сенс людського буття. Поняття „архе” в філософії Емпедокла й Анаксагора. Атомізм Левкіппа-Демокрита.<br>Іронія і маєвтика в еристиці Сократа. Сократичні школи мегариків, кініків і киренаїків. Діоген Синопський.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 2                                           | 2                   | 4                        | 1, 5, 6, 7, 26                        |

<sup>1</sup> Конкретне джерело із основної чи додатково рекомендованої літератури

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |   |   |  |   |                       |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|---|--|---|-----------------------|
| <p>Філософське вчення Платона про світ ідей і світ речей. Теорія пізнання. Утопічні уявлення про суспільство і державу. Ідея тоталітаризму в ученні Платона. Онтологія Аристотеля: субстанція, субстрат, матерія і форма. Гносеологія, логіка і теологія Аристотеля.</p> <p>Філософія Стародавнього Риму: скептицизм, стоїцизм. Філософія і етика Епікура. Неоплатонізм. Гностицизм.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |   |   |  |   |                       |
| <p><b>Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження</b></p> <p>Християнська апологетика і патристика. Онтологія і теологія Аврелія Августина.</p> <p>Особливості західноєвропейської та східноєвропейської релігійної філософії Середньовіччя. Схоластика. Релігійна філософія Фоми Аквінського.</p> <p>Гуманістичні ідеї Відродження та проблема індивідуальності людини. Геліоцентрична картина світу М. Коперніка та Г. Галілея. Пантеїзм М. Кузанського та Дж. Бруно. Юрій Дрогобич.</p> <p>Ідеологія Реформації в працях Мартіна Лютера і Філіппа Меланхтона.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                      | 2 | 2 |  | 4 | 5, 12, 18, 20, 25, 26 |
| <p><b>Тема 4. Європейська філософія Нового Часу</b></p> <p>Новий Час: формування нової парадигми філософування. Наукова революція XVI-XVII ст. та проблема методу пізнання. Емпіризм Ф. Бекона. Особливості раціоналізму і дуалізму у філософії Р. Декарта. Філософія Б.Спінози. Механістичний матеріалізм Т. Гоббса і вчення про державу. Сенсуалізм і соціально-політична філософія Дж. Локка. Монадологія Г.В. Лейбніца.</p> <p>Просвітництво XVIII ст. – утвердження філософського раціоналізму і гуманізму. Франсуа Аруе (Вольтер) та Жан-Жак Руссо про суспільне середовище та суспільний прогрес.</p> <p>Особливості філософування французьких мислителів-енциклопедистів. Жульєн Офре де Ламетрі („Людина-машина”), Дені Дідро („Енциклопедія”), Клод Гельвецій („Про розум” та „Про людину”), Поль Гольбах („Система природи”).</p> | 2 | 2 |  | 4 | 1, 5, 6, 10, 14, 23   |
| <p><b>Тема 5. Західноєвропейська філософія XVIII–XX ст.</b></p> <p>Місце німецької класичної філософії в історії філософської думки. Філософські погляди Іммануїла Канта в «докритичний» період. Критична філософія І. Канта: теоретичний і практичний розум. Філософська система та діалектичний метод Г.В.Ф. Гегеля. Принцип тотожності мислення і буття. Гегель про сутність категорій і законів діалектики. Антропологічний матеріалізм та гуманістична спрямованість філософії Людвіга Фейєрбаха.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 2 | 2 |  | 4 | 1, 2, 5, 6, 14, 21    |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |   |  |  |     |                |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|--|--|-----|----------------|
| <p>Позитивізм Дж. Мілля та Г. Спенсера як протиположність класичній філософії. Другий позитивізм (махізм або емпіріокритицизм) Е. Маха та Р. Авенаріуса. Неопозитивізм ХХ ст. як логічний аналіз мови науки. Основні ідеї і принципи неопозитивізму М. Шліка, Р. Карнапа, Б. Рассела, Л. Вітгенштейна: верифікація, фальсифікація, аналітика, проблеми семіотики тощо.</p> <p>Ірраціоналізм Артура Шопенгауера: «Світ як воля й уявлення». Концептуально-понятійне підґрунтя екзистенціалізму Сьорена К'єркегора. Категорії страх, відчай, трепет, свобода. Філософія життя і концепція «переоцінки цінностей» Фрідріха Ніцше.</p> <p>Основні ідеї екзистенціалізму Ж.-П. Сартра, А. Камю, М. Хайдегера: буття-в-собі, межова ситуація, досада, свобода, існування, закиненість, нігілізм, абсурд, відчуження, турбота, справжнє й несправжнє буття. Головна онтологічна проблема екзистенціалізму. Людина в загальній структурі буття. СENS існування. Екзистенція і комунікація.</p> <p>Ідея несвідомого в психоаналізі Зигмунда Фрейда. Сновидіння, лібідо, сублімація. Фрейд про витіснення та передсвідоме. Конкретизація практики застосування психоаналізу учнями і послідовниками Фрейда. Основні ідеї неофрейдизму в працях Альфреда Адлера, Карен Хорні та Еріха Фромма. Карл Г. Юнг про несвідоме та колективне несвідоме. Філософсько-психологічні ідеї Юнга та вчення про архетипи.</p> |   |  |  |     |                |
| <p><b>Тема 6. Історія філософської думки в Україні.</b></p> <p>Особливості формування українського національного світосприйняття. Уявлення про долю, фортуна і сенс життя. Митрополити Іларіон і Георгій та Феодосій Печерський – апологети християнства в Україні (ХІ ст.). Релігійна і природничо-наукова література в Україні ХІV–ХVІІІ ст.: Палаєв Тлумачна, Зодії, Колядники, Зелейники, Бронтоскопії тощо.</p> <p>«Слово» Данила Заточника та «Притча...» Кирила Туровського – християнське вчення про людину. Філософсько-гуманістичні ідеї в творчості Станіслава Оріховського та Ісая Копинського. Роль Костянтина Острозького та Кирила Транквіліона-Шевченка в поширенні освіти в Україні і створенні Братських шкіл.</p> <p>Петро Могила – філософ, теолог, просвітител. Проблеми онтології, натурфілософії та ідеї гуманізму у творах професорів Києво-Могилянської академії. Інокентій Гізель, Симеон Полоцький, Феофан Прокопович. Філософсько-етичне вчення Г.С. Сковороди. Філософ про</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | 2 |  |  | 4/7 | 1, 2, 3, 4, 24 |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |   |   |  |   |                       |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|---|--|---|-----------------------|
| <p>«сродну працю» і щастя людини. Українська академічна філософія XIX ст.: В.М. Карпов, М.О. Максимович, О. М. Новицький, П.С. Авсєнев. С.С. Гогоцький про предмет, завдання і значення філософії. Релігійно-ідеалістична філософія Памфіла Юркевича. Філософсько-світоглядний зміст поезії Тараса Шевченка.</p> <p>Особливості української духовності на межі XIX-XX ст. В.І. Вернадський про феномен життя, всесвіт, людство, ноосферу. Вплив ідей Вернадського на світову філософську думку.</p> <p>Філософський матеріалізм, атеїзм та суспільно-політичне вчення І.Я. Франка. Суспільно-філософські ідеї М.П. Драгоманова, їх вплив на розвиток слов'янського менталітету. Концепція національної еліти в історіософії В. Липинського. Дослідження і висновки Д.І. Чижевського про українську та європейську філософію і духовність</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |   |   |  |   |                       |
| <p><b>Тема 7. Філософська картина світу. Буття і матерія. Дух і свідомість.</b></p> <p>Єдність матеріального буття і людського духу. Буття як вихідна категорія філософії. Суспільне буття, буття свідомості, буття духовного. Взаємозв'язок буття і небуття (ніщо). Філософське визначення матерії. Матерія і речовина. Сутність природничо-наукових уявлень про матерію.</p> <p>Рух як форма існування буття. Рух як взаємодія усього з усім. Різноманіття форм руху і проблема їх класифікації. Простір як наповнений матеріальним субстратом континуум буття. Час як плинність, як форма існування і як вимір тривалості існуючого. Сучасні філософські уявлення про простір і час. Субстанційна і релятивістська концепції простору і часу. Поняття історичного і суспільного простору і часу. Прогрес і регрес.</p> <p>Матеріалістична й ідеалістична концепції єдності світу. Філософське уявлення про макрокосмос і мікрокосмос. Картина світу.</p> <p>Дух і свідомість. Основні концепції походження свідомості. Свідомість як субстанція. Свідомість як функція мозку і відображення дійсності. Феноменологічна концепція свідомості. Структура свідомості: інтелектуальна, емоційна, інстинктивна та рухова функції. Самосвідомість. Свідомість, мислення, мова. Інтелект, свідомість і штучний інтелект. Комп'ютерний світ як нова реальність. Сутність і перспективи штучного інтелекту.</p> <p>Основні принципи і поняття гносеології. Суб'єкт і об'єкт пізнання. Пізнання і практика. Форми і рівні пізнання. Відчуття як суб'єктивний образ об'єктивного світу.</p> | 4 | 2 |  | 5 | 1, 2, 5, 6, 7, 14, 21 |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |   |  |   |               |  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|--|---|---------------|--|
| <p>Сприйняття та уявлення. Уява і творчість. Раціональне пізнання: поняття, судження, умовивід.</p> <p>Загальні ознаки та критерії розвитку. Діалектика як вчення про універсальні зв'язки, зміни та розвиток. Фундаментальні принципи і закони діалектики. Історичні форми діалектики та її філософські антиподи (софістика, еkleктика, метафізика, догматизм).</p> <p>Категорії діалектики: одиничне і загальне; причини і наслідок; необхідність і випадковість; сутність і явище; форма і зміст тощо. Роль системи принципів, законів і категорій діалектики у пізнавальній та практичній діяльності.</p>                                                                                                                                                                                                                                   |   |  |   |               |  |
| <p><b>Тема 8. Філософська антропологія: основні поняття та ідеї</b></p> <p>Філософська концепція людини. Діалектика природи і проблема походження людини. Світоглядно-методологічний зміст концепції антропогенезу. Антропосоціогенез та його комплексний характер у сучасній науці. Роль мови в антропосоціогенезі.</p> <p>Проблема взаємозв'язку душі і тіла. Тілесне і чуттєво-емоційне в людині. Складна природа людини. Людина: особистість, сутність, індивідуальність. Гедонізм, альтруїзм, егоїзм і сенс життя. Екзистенція і самотність. Вибір, свобода та відповідальність як критерії відношення людини до навколишнього світу. Природа цінностей та їх класифікація. Проблема формування ціннісних орієнтацій в процесі навчання та виховання.</p>                                                                                  | 2 |  | 4 | 6, 7, 14, 27  |  |
| <p><b>Тема 9. Структура і методи наукового пізнання. Наука як суспільний інститут. Етика науки.</b></p> <p>Предметна сфера філософії науки. Сцієнтизм і антисцієнтизм. Рівні наукового знання. Структура емпіричного знання. Методи емпіричного дослідження: спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент. Методи теоретичного пізнання: абстрагування, ідеалізація, формалізація, екстраполяція, математичне моделювання.</p> <p>Історія формування наукового пізнання. Форми буття науки. Наука як пізнавальна діяльність. Наука як особлива форма світогляду. Наука як соціальний інститут. Системний характер науки.</p> <p>Сутність і структура наукової теорії. Ідея, гіпотеза, концепція, теорія.</p> <p>Моральний вибір, моральна і професійна відповідальність ученого. Науково-технічний прогрес і його моральні проблеми.</p> |   |  | 6 | 1,2,3,9,18,22 |  |
| <p><b>Тема 10. Філософські проблеми суспільного буття.</b></p> <p>Соціальна філософія про чинники розвитку суспільства. Ідеалістичне і</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |   |  | 6 | 1,7,9,19,23   |  |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |           |           |  |           |  |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|-----------|--|-----------|--|
| <p>матеріалістичне розуміння поступу історії.</p> <p>Поняття суспільно-економічної формації та економічний детермінізм К. Маркса. Принцип практики як основа діалектико-матеріалістичного розуміння природи й суспільства.</p> <p>Розвиток суспільства як історія змін в економічній, соціальній, політичній та духовній сферах життя суспільства. М.Я. Данилевський і О. Шпенглер про культуру і цивілізацію.</p> <p>Духовне виробництво, його специфіка. Культура як об'єкт філософського осмислення. Культура та суспільна практика. Соціальні функції культури: науко-во-пізнавальна, ідеологічна, практична, регулятивна, комунікативна, компенсаторна. Культура і духовність. Соціальні функції культури. Творча воля, талант і хист як соціокультурні елементи. Проблема вибору цінностей у житті людини.</p> <p>Сутність і структура продуктивних сил. Техніка і науково-технічний прогрес.</p> <p>Технологічні і соціальні революції, проблема їх співвідношення. Сутність науково-технічної революції XX ст.</p> <p>Індустріальне суспільство і концепції технократичного романтизму. Традиційне й індустріальне суспільство. «Масове суспільство». Соціально-футурологічні ідеї теоретиків постіндустріалізму: інформатизація та деідеологізація.</p> <p>Природа і суспільство. Екологічна ситуація XX ст. Новий діалог людини з природою. Глобалізація і перспективи збереження екосистем.</p> <p>Глобалізація і світовий порядок на межі XX-XXI ст. Техногенні й інформаційні фактори радикального перетворення відносин у сучасному світі. Комп'ютеризація й інформатизація.</p> <p>Демографічні особливості розвитку суспільства. Глобалізація й населення. Людські якості і глобалізація. Глобалізація і міграція. Глобалізація і національні культури: уніфікація чи взаємопроникнення. Культурні, етнічні і релігійні проблеми сучасної глобалізації.</p> |           |           |  |           |  |
| <b>Всього за весняний семестр</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <b>16</b> | <b>14</b> |  | <b>45</b> |  |

#### 4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

| ДРН                                                                  | Методи викладання<br>(робота, що буде<br>проведена викладачем<br><u>під час аудиторних<br/>занять, консультацій</u> ) | Кіль-<br>кість<br>годин | Методи навчання (які<br>види навчальної<br>діяльності має виконати<br><u>студент самостійно</u> ) | Кіль-<br>кість<br>годин |
|----------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------|
| ДРН 4. Знати особливості філософії як інтегративного типу знання, як | - проведення лекційних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем;                                        | 10                      | - підготовка матеріалів для доповіді, обговорення, дискусії;<br>- підготовка до опитування,       | 10                      |

|                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                   |    |                                                                                                                                                                                      |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| глибинної основи світогляду                                                                                                                         | - модерування дискусії за результатами доповідей;<br>- проведення опитування, тестування (тест множинного вибору)                                                                                                                                                                 |    | тестування (тест множинного вибору)                                                                                                                                                  |    |
| ДРН 5. Знати основні етапи розвитку філософської думки; знати основні етапи розвитку філософської думки; особливості розвитку української філософії | - проведення лекційних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем;<br>- модерування дискусії за результатами доповідей;<br>- проведення опитування, тестування (тест множинного вибору)<br>- консультації;<br>- перевірка мультимедійних презентацій, есе, рефератів; | 6  | - підготовка матеріалів для доповіді; рефератів<br>- підготовка есе<br>- підготовка до опитування, тестування (тест множинного вибору)                                               | 10 |
| ДРН 6. Теоретично осмислювати суспільне буття, загальнолюдські цінності.                                                                            | - проведення лекційних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем;<br>- модерування дискусії за результатами доповідей;<br>- проведення опитування;<br>- організація диспутів, підготовка філософських вікторин, брейн-рингів                                         | 5  | - підготовка матеріалів для доповіді;<br>- підготовка до філософської вікторини, інтелектуальної гри «брейн-ринг»<br>- підготовка до опитування, тестування (тест множинного вибору) | 10 |
| ДРН 7. Знати особливості процесів глобалізації у сучасному світі.                                                                                   | - модерування дискусії за результатами доповідей;<br>- проведення опитування, тестування (тест множинного вибору)<br>- консультації;                                                                                                                                              | 5  | - підготовка до опитування, тестування (тест множинного вибору)                                                                                                                      | 10 |
| ДРН 8. Відстоювати власну позицію; висловлювати свої думки, формулювати концептуальне бачення основних проблем                                      | - проведення лекційних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем;                                                                                                                                                                                                    | 4  | - підготовка матеріалів для доповіді, обговорення, дискусії;                                                                                                                         | 5  |
| Всього годин                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 74 |                                                                                                                                                                                      | 76 |

## 5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

### 5.1. Сумативне оцінювання

5.1.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

| №                       | Методи сумативного оцінювання                                                                | Бали / Вага у загальній оцінці | Дата складання |
|-------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------|----------------|
| <b>Весняний семестр</b> |                                                                                              |                                |                |
| 1.                      | Практичне завдання до теми 1 Філософія як світогляд. Філософія Стародавнього Сходу. Доповідь | 10 балів /10%                  | До 3 тижня     |

|    |                                                                                                                                  |                 |             |
|----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|-------------|
| 2. | Практичне завдання до теми 2 Антична філософія<br>Дискусія                                                                       | 10 балів /10%   | До 5 тижня  |
| 3. | Практичне завдання до теми 3 Філософія Середньовіччя та Відродження. Есе                                                         | 10 балів /10%   | До 7 тижня  |
| 4. | Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)                                                                      | 10 балів / 10 % | До 8 тижня  |
| 5. | Практичне завдання до теми 5. Західноєвропейська філософія XVIII–XX ст.<br>Філософська дискусія.                                 | 10 балів /10%   | До 13 тижня |
| 6. | Практичне завдання до теми 7. Філософська картина світу. Буття і матерія. Дух і свідомість.<br>Інтелектуальна гра «Брейн – ринг» | 10 балів /10%   | До 15 тижня |
| 7. | Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)                                                                      | 10 балів / 10 % | До 15 тижня |
| 8. | Іспит                                                                                                                            | 30              |             |
|    | Всього                                                                                                                           | 100             |             |

#### 5.1.2. Критерії оцінювання

| Компонент               | Незадовільно                                                         | Задовільно                                                                                                                                     | Добре                                                                                                                                                       | Відмінно                                                                                                                                               |
|-------------------------|----------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Весняний семестр</b> |                                                                      |                                                                                                                                                |                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                        |
| Доповідь                | 0 балів                                                              | 2-4 бали                                                                                                                                       | 5-8 балів                                                                                                                                                   | 9-10 балів                                                                                                                                             |
|                         | Студент не підготував доповіді, не брав участі обговоренні. дискусії | Студент не розкрив тему доповіді, не аргументує свою позицію, не відповів на додаткові питання, не виявив активності при обговоренні. дискусії | Студент розкрив тему частково, недостатньо переконливо аргументує свою позицію не відповів на окремі додаткові питання, брав участь обговореннях, дискусіях | Студент повністю розкрив тему доповіді, переконливо аргументує свою позицію відповів на додаткові питання, брав активну участь обговореннях, дискусіях |
| Дискусія                | 0 балів                                                              | 2-4 бали                                                                                                                                       | 5-8 балів                                                                                                                                                   | 9-10 балів                                                                                                                                             |
|                         | Студент не брав участі у дискусії                                    | Студент брав пасивну участь у дискусії                                                                                                         | Студент брав участь у дискусії у формі окремих реплік та зауважень                                                                                          | Студент брав активну участь у дискусії, самостійно формулював та висловлював думки щодо теми                                                           |
| Експрес-опитування      | 0 балів                                                              | 2-4 бали                                                                                                                                       | 5-8 балів                                                                                                                                                   | 9-10 балів                                                                                                                                             |
|                         | Залежить від кількості правильних                                    | Залежить від кількості правильних                                                                                                              | Залежить від кількості правильних                                                                                                                           | Залежить від кількості правильних                                                                                                                      |

|                                                                                    |                                                           |                                                      |                                                                        |                                                                                              |
|------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                    | відповідей                                                | відповідей                                           | відповідей                                                             | відповідей                                                                                   |
| <b>Тестування за<br/>опрацьованими<br/>темами (тест<br/>множинного<br/>вибору)</b> | 0-3 балів                                                 | 4-6 балів                                            | 7-8 балів                                                              | 9-10 балів                                                                                   |
|                                                                                    | Залежить від кількості правильних відповідей на тест      | Залежить від кількості правильних відповідей на тест | Залежить від кількості правильних відповідей на тест                   | Залежить від кількості правильних відповідей на тест                                         |
| Філософська дискусія.                                                              | 0-3 балів                                                 | 4-6 балів                                            | 7-8 балів                                                              | 9-10 балів                                                                                   |
|                                                                                    | Студент не брав участі у дискусії                         | Студент брав пасивну участь у дискусії               | Студент брав участь у дискусії у формі окремих реплік та зауважень     | Студент брав активну участь у дискусії, самостійно формулював та висловлював думки щодо теми |
| «Брейн – ринг»                                                                     | 0-3 балів                                                 | 4-6 балів                                            | 7-8 балів                                                              | 9-10 балів                                                                                   |
|                                                                                    | Студент не брав участі у інтелектуальній грі              | Студент не виявив активності в командній роботі      | Студент брав участь у командній роботі, дав окремі правильні відповіді | Активна участь у грі, точні та повні відповіді на питання                                    |
| <b>Тестування за<br/>опрацьованими<br/>темами (тест<br/>множинного<br/>вибору)</b> | 0-3 балів                                                 | 4-6 балів                                            | 7-8 балів                                                              | 9-10 балів                                                                                   |
|                                                                                    | Залежить від кількості правильних відповідей на тест      | Залежить від кількості правильних відповідей на тест | Залежить від кількості правильних відповідей на тест                   | Залежить від кількості правильних відповідей на тест                                         |
| <b>Іспит</b>                                                                       | 0-17 балів                                                | 18-22 балів                                          | 23-26 балів                                                            | 27-30 балів                                                                                  |
|                                                                                    | Студент недостатньо орієнтується в теоретичному матеріалі | Студент володіє матеріалом на задовільному рівні     | Студент достатньо добре орієнтується в теоретичному матеріалі          | Студент добре орієнтується в теоретичному матеріалі                                          |

## 5.2. Формативне оцінювання:

| № | Елементи формативного оцінювання                                   | Дата                                      |
|---|--------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------|
| 1 | Експрес-опитування після вивчення тем 1-10.                        | Протягом усього семестру                  |
| 2 | Проходження модульного контролю зі зворотнім зв'язком з викладачем | Відповідно до графіку навчального процесу |
| 3 | Самооцінювання                                                     | 1-3 тиждень                               |
| 4 | Усний зворотний зв'язок від викладача під заняття                  | Протягом усього семестру                  |

|   |                  |            |
|---|------------------|------------|
| 5 | Взаємооцінювання | 15 тиждень |
|---|------------------|------------|

## 6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

### 6.1 Основні джерела

#### 6.1.1. Підручники, посібник

1. Губерський Л. Філософія. Базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів. Х.: Фоліо, 2021. 622 с.
2. Данильян, О. Г., О. П. Дзьобань. Філософія: підручник - Х. : Право, 2023. - 424 с.
3. Корнієнко О.М., Шевель А.О. Історично-філософські студії (частина 2. Філософія). Навчальний посібник. Суми: 2026. 135 с.
3. Петрушенко В.Л. Філософія (базовий курс). Львів: «Новий світ 2000», 2026. 586 с.
4. Сандюк Л.О. Основи філософії. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2023. 412 с.

#### 6.1.2 Методичне забезпечення

1. Корнієнко О.М. Історично-філософські студії. Конспект лекцій для студентів денної і заочної форм навчання ОС «Бакалавр» / Суми, СНАУ, 2023 рік, 194 с.
2. Корнієнко О.М. Плани семінарських занять та методичні рекомендації до них з курсу «Історично-філософські студії» (частина II) для студентів денної та заочної форм навчання ОС «Бакалавр» за всіма спеціальностями /Суми, СНАУ, 2023 рік, 14 с.
3. Корнієнко О.М. Історично-філософські студії (частина II). Методичні рекомендації до самостійної роботи для студентів денної та заочної форм навчання ОС «Бакалавр» для всіх спеціальностей / Суми, СНАУ, 2023 рік, 118 ст.

#### 6.1.3. Інші джерела

1. Корнієнко, О. (2026). Європейська ідентичність філософії Ібн Рушда. Debeuf, K. (2024). The Influence of Averroes on European Thought: The Disappearance of Latin Averroism from the History of Philosophy. London: Bloomsbury Academic. *Sententiae*, 45(1), 144–158. (Scopus) <https://doi.org/10.31649/sent45.01.144>
2. Корнієнко, О. (2025). Азія в парадигмах історії філософії Нового часу. Ambrogio, S. (2022). Chinese and Indian Ways of Thinking in Early Modern European Philosophy: The Reception and the Exclusion. London: Bloomsbury Academic. *Sententiae*, 44(1), 165–174. (Scopus) <https://doi.org/10.31649/sent44.01.165>
3. Корнієнко, О. (2024). Африка в історії філософської думки. Janz, B. B. (2023). African Philosophy and Enactivist Cognition: The Space of Thought. London, New York, Oxford, New Delhi, Sydney: Bloomsbury Academic. *Sententiae*, 43(1), 143–151. (Scopus) <https://doi.org/10.31649/sent43.01.143>
4. Корнієнко, О. (2023). Філософія банту в історії африканської філософії. *Sententiae*, 42(3), 127-133. (Scopus) <https://doi.org/10.31649/sent42.03.127>
5. Корнієнко, О. (2021). У пошуках ідентичності (Історико-філософський аналіз арабської думки). Corm.G. (2020). Arab Political Thought: Past and Present. London: Hurst & amp; Company. *Sententiae*, 40(2), 92-110. (Scopus) <https://doi.org/10.31649/sent40.02.092>

#### 6.1.4. Електронні ресурси

1. Електронна Бібліотека Гумер. Філософія. URL: [https://www.gumer.info/bogoslov\\_Buks/Philos/index\\_philos.php](https://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/index_philos.php)
2. Філософські інформаційні ресурси Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. URL: [http://irbis-nbuv.gov.ua/info\\_ph.html](http://irbis-nbuv.gov.ua/info_ph.html)
3. Стенфордська енциклопедія філософії <https://plato.stanford.edu>

### 6.2. Додаткові джерела

1. Актуальні проблеми філософії XX-XXI століть: навчальний посібник / ред. І. В. Карівець. Львів: Львівська політехніка, 2021. 240 с.

2. Кант І. Пролегомени до кожної майбутньої метафізики, яка може постати як наука / Імануель Кант ; пер. з нім., вступ. ст., комент. й прим. В. Терлецького. – Вид. 2-ге, уточн. і доп. – Харків: Фоліо, 2019. – 211 с.
3. Ніцше Ф. Так мовив Заратустра. Книжка для всіх і ні для кого / Ф. В. Ніцше. - Харків : Фоліо, 2021. - 253 с.
4. Платон. Апологія Сократа. Діалоги / Платон; пер. з давньогрец. Й. Кобова, Ю. Мушака. – Харків: Фоліо, 2019. – 407 с.
5. . Поппер Карл (2021). Логіка наукового відкриття. Огляд деяких фундаментальних проблем / Пер. з англ. О. Оліфер. *Актуальні проблеми духовності*, (22), 170-192.
6. Рассел Б. Історія Західної філософії. - Х.: Фоліо, 2023. 864 с.
7. Рижак Л. В. Філософія : підручник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022
8. Сакун А.В., Кадлубович Т.І., Черняк Д.С. Вступ до філософії. Візуалізація основних понять: навчально-методичний посібник. К.: КНУТД, 2020. 132 с.
9. Сенека Л. А. Моральні листи до Луцілія / Луцій Анней Сенека; пер. з латини А. Содомора. – Львів: Апріорі, 2019. – 551 с.
10. Скомаровський В. О. Історія європейської філософії: Античність, Середньовіччя, Відродження: посібник. Умань: Сочінський М. М. [вид.], 2020. 581 с.
11. Терлецький В. М. Дослідження німецької класичної філософії в Інституті філософії. Філософська думка. 2021. № 4. С. 38-54
12. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с.
13. Філософський словник: терміни, персоналії, сентенції: довідкове видання / Петрушенко В.. - Львів : "Магнолія 2006", 2020. - 350 с.
14. Фройд З. Невпокій в культурі: [есей] / Зигмунд Фройд ; пер. з нім. Юрко Прохасько. - Львів : Апріорі, 2021. – 118 с.
15. Фройд З. По той бік принципу задоволення: [зб. наук. пр.] / Зигмунд Фройд ; [пер. з нім. В. Б. Чайковський]. - Харків : Фоліо, 2019. – 153 с.
16. Фройд З. Тотем і табу / Зигмунд Фройд ; [пер. з нім. та передм. В. Б. Чайковського]. - Харків : Фоліо, 2019. – 265 с.
17. Фромм Е. Мати або бути? / Еріх Фромм ; [пер. з англ. Г. Яновської]. - Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2020. - 303 с.
18. Філософія: терміни і поняття: навч. енциклопед. словник / МОН України ; за наук. ред.: В. Л. Петрушенка ; рец.: Р. О. Додонов, І. Г. Утюж. – Львів : Новий Світ-2000, 2020. – 492 с.
19. Фромм Е. Мистецтво любові / Еріх Фромм ; [пер. з англ. В. Кучменко]. - 3-тє вид. - Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2020. - 188 с.
20. Фромм Е. Мати або бути? / Еріх Фромм ; [пер. з англ. Г. Яновської]. - Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2020. - 303 с.
21. Ярошовець В. Історія філософії: Підручник / В. Ярошовець, І. Бичко, В.Бугров та ін.; за ред. В. Ярошовця. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2022. – 345 с.

### 6.3. Програмне забезпечення

<https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=938>

